

2 Μαΐου 2016

Η ανθρωπολογία του Ντοστογιέφσκι (Δημήτρης Μπαλτάς, Δρ. Φιλοσοφίας Πανεπιστημίου Αθηνών)

/ [Πεμπουσσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)



Μία αναφορά στην ανθρωπολογία του Ντοστογιέφσκι, με παραδείγματα ορισμένες γνωστές μορφές από τα ντοστογιεφσκικά έργα (Ρασκόλνικωφ, αδελφοί Καραμάζωφ, Μίσκιν).

Ένα ακόμη βιβλίο για τον Φ. Ντοστογιέφσκι (1821-1881)* είδε το φως της δημοσιότητας πριν από λίγες μέρες. Πρόκειται για το μικρό σε έκταση βιβλίο του Ελβετού καθηγητή θεολογίας στην Βασιλεία και πάστορα της Ευαγγελικής Εκκλησίας Εδ. Τουρνέϊζεν (Ed. Thurneizen, 1888-1974) επιγραφόμενο «Ντοστογιέφσκι», το οποίο μετέφρασε από τα γερμανικά ο Μ. Πιράρ.

**Εδουάρδος Τουρνέϊζεν, Ντοστογιέφσκι. Τα ύστατα όρια του ανθρώπου, μετ. Μ. Πιράρ, Εκδόσεις Δόμος, Αθηνά 2016, σελ. 114*

Προηγείται του κειμένου μία σύντομη αλλά κατατοπιστική εισαγωγή (σελ. 7-14) του μεταφραστή, όπου, εκτός των σχετικών βιογραφικών στοιχείων και των εκδόσεων του συγκεκριμένου έργου, γίνεται μία ιδιαίτερη αναφορά (σελ. 10-13) στην επίδραση του Ντοστογιέφσκι, δια του έργου του Τουρνέϊζεν, στον γνωστό θεολόγο Καρλ Μπαρτ (1886-1968) και μάλιστα στην ογκωδέστατη Προς Ρωμαίους Επιστολή του τελευταίου, η οποία προσφάτως μεταφράστηκε στην ελληνική (μετ. Γ. Βλαντής, Άρτος Ζωής).

Ας επιστρέψουμε στο μικρό βιβλίο του Τουρνέϊζεν. Πρόκειται κατ' ουσίαν για μία αναφορά στην ανθρωπολογία του Ντοστογιέφσκι, με παραδείγματα ορισμένες γνωστές μορφές από τα ντοστογιεφσκικά έργα (Ρασκόλνικωφ, αδελφοί Καραμάζωφ, Μίσκιν). Είναι απολύτως ακριβής η τοποθέτηση του Τουρνέϊζεν ότι «όποιος γνώρισε τον κόσμο και τους ανθρώπους του Ντοστογιέφσκι κατέχεται από ένα ενδόμυχο ρίγος και τρόμο» (σ. 16). Αλλά επίσης ακριβής είναι και η ανίχνευση του προφητικού στοιχείου στο συνολικό έργο του Ντοστογιέφσκι (σσ. 19-22), με την «αδιάλλακτη οξυδέρκεια» (σ. 22) και «διορατικότητα» (σ. 24) που τον διέκρινε. Από την άλλη πλευρά, αυτό δεν σημαίνει ότι ο Ρώσος μυθιστοριογράφος μπορεί να χαρακτηριστεί *stricto sensu* ως «ψυχολόγος» (πβ. σ. 59). Κατά τον ίδιο αποφαιτικό τρόπο, ο Ρώσος συγγραφέας δεν είναι, για τον Τουρνέϊζεν ούτε «ιστορικός» (σ. 20) ούτε «ρομαντικός» (σ. 65). Από την εσωτερική σχέση της «ανθρωπιάς των ανθρώπων με την τάση τους προς το επέκεινα» (σ. 56) διερωτάται εν συνεχεία ο Τουρνέϊζεν αν μπορούμε να κατατάξουμε τον Ντοστογιέφσκι «στην χορεία των μεταφυσικών» (σ. 60). Βεβαίως όλα αυτά τα ζητήματα έχουν απασχολήσει επί πολλές δεκαετίες τους ερμηνευτές, Ρώσους και Δυτικούς, του ντοστογιεφσκικού έργου. Και επομένως ο βαθμός πρωτοτυπίας πάνω σ' αυτά τα ζητήματα του βιβλίου που παρουσιάζω σήμερα, είναι μάλλον περιορισμένος.

Εάν, ως το σημείο αυτό περίπου, το βιβλίο αναφέρεται στο ζήτημα «ο άνθρωπος στον Ντοστογιέφσκι», ακολούθως ο Τουρνέϊζεν αλλάζει απρόσμενα, αλλά όχι άστοχα, την προσέγγισή του και εξετάζει το ζήτημα «ο άνθρωπος Ντοστογιέφσκι». Με αφορμή την κριτική στάση του Ρώσου συγγραφέως απέναντι στην θεσμική ρωσική Εκκλησία της εποχής του (σ. 19, σσ. 102-103), ο Τουρνέϊζεν επισημαίνει ότι «ο άνθρωπος Ντοστογιέφσκι είναι μια μεγάλη, φλογισμένη διαμαρτυρία εναντίον παντός κατεστημένου ως έχει» (σ. 104). Ο Τουρνέϊζεν προχωρεί σε μία ενδιαφέρουσα ερμηνεία κατά την οποία «ο ίδιος [ο Ντοστογιέφσκι] είναι ένας από τους προβληματικούς τύπους των έργων του. Δεν είναι άγιος, δεν είναι ασκητής· δεν είναι μια ψυχή ευγενική, παρά δαιμονική. Στέκεται απέναντί μας ως άνθρωπος ... Είναι ο μάρτυρας, όχι ο Μεσσίας» (σ. 114).

Νομίζω ότι ακριβώς σ' αυτήν την ερμηνευτική, του ανθρώπου στον Ντοστογιέφσκι δια του Ντοστογιέφσκι ως ανθρώπου, βρίσκεται το αριστουργηματικό στοιχείο στο μικρό βιβλίο του Τουρνέϊζεν.